

Da pa postane novi zakon »lex perfecta«, ima svojo sankcijo v dokaj strogih kazenskih določbah, tako glede izpovedeb, kakor glede zglasitve. Vprašanje je le, ako ne tiči v teh kazenskih določbah za politične urade nov vir premnovega dela, ki ga bo povzročalo kaznovanje in kazensko zasledovanje onih, ki so prestopili te določbe.

Ako pregledamo še enkrat vse te nove določbe, razvidimo, da so večinoma namenjene in zasnovane v korist boljših denarstvenih uspehov in zmanjšanja stroškov uradovanja pri odmeri in izterjanju vojarine.

Dosedanji vojarinski sklad je dosegel v 23 letih že znatno višino okroglih 90 milijonov kron, od kojih odpade na delež avstrijske polovice svota 54,394.115 K. Čim večji postaja ta sklad, tem lažje in češče je možno podpirati potrebne vojaške umirovljence, oziroma njih vdove in sirote.

Od novega zakona pričakuje vladna predloga znatno povišanje donosnosti. Povprečna vsota nove vojarine se je proračunila na 2,732.000 K na leto, tako da bi državi ostal še znaten prebitek.

Želeti bi bilo, da postane ta vladna predloga, kakor hitro mogoče, zakon; bilo bi to v interesu nižjih stanov, v interesu uradov, pa tudi v eminentnem interesu države same.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) „Alveus derelictus“, mari „alluvio“?

Tožitelj A. trdi v svoji tožbi zoper toženca B. zaradi odškodnine, oziroma priznanja solastnine in prodaje solastnega zemljišča, da je lastnik zemljišča vl. št. 71 in k temu spadajoče parc. št. 1606 k. o. K. in da so on ter njegovi pravni predniki navedeno parcelo od pamtiveka neomejeno uživali do časa, ko je pred nekaj leti reka Ljubljanka svojo strugo vstran od otoka, ki je lastnina toženčeva, zapustila in je že precej tožiteljevega sveta pod vodo, dočim si je od struge zapuščena tla na stran

otoka toženec vedno dalje prilastoval in vzel v posest. Toženec da ni le v posesti onih parcel, iz kojih je prej sestojal otok in ki merijo skupaj $5021 m^2$, temveč je v posesti tudi onega sveta, koder je prej tekla Ljubljanka in ki tvori parc. št. 1699/3. Ta svet meri $7754 m^2$; za toliko da se je otok vsled izpremembe struge reke Ljubljance povečal, nasproti so se pa zemljišča zmanjšala tam, kamor se je struga pomaknila in koder sedaj Ljubljanka teče in sicer: 1.) tožiteljeva parcela št. 1606 ad K. za del, ki meri $662 m^2$, 2.) dalje parcela št. 1605 ibid., koje lastnik je posestnik C., za del, ki meri $2263 m^2$ in 3.) parceli št. 1607/1 in 1607/2 k. o. K., kojih lastnik je toženec, in sicer pri prvi parceli za del, ki meri $2496 m^2$ in pri parceli 1607 m^2 za del, ki meri $579 m^2$, skupaj $3075 m^2$. — Ako pa voda svojo strugo zapusti, imajo predvsem posestniki zemljišč, katerim novi tek vode škodo dela, pravico, iz zapuščene struge ali njene vrednosti odškodovanje pridobiti. Do odškodovanja iz sveta, ki je po njem prej voda tekla, in je postal travnik z obsegom $7754 m^2$, nima le toženec pravice, marveč tudi tožitelj in sosed C. in sicer po razmerju, kakor so se jima na opisani način zemljišča zmanjšala t. j. po razmerju $662:2263:3075$ tako, da ima tožitelj pravico iz naslova odškodnine si prilastiti $855.522 m^2$, sosed C. $2924.543 m^2$ in toženec B. $3973.935 m^2$ skupaj $7754 m^2$. — Ker se toženec brani stvar izlepa poravnati, se stavi tožbeni zahtevek:

Toženec B. je dolžan pripustiti, da se tožitelj za škodo, koja se mu je povzročila z izpremembo struge reke Ljubljance na njegovem zemljišču vl. št. 11 parc. št. 1606 k. o. Kašelj na ta način odškoduje, da vzame v svojo lastnino in posest od struge zapuščen svet parc. št. 7699/3 v obsegu $855.522 m^2$ ali pa pripoznati, da je on v takem ideelnem delu solastnik istega od struge zapuščenega sveta ter pripustiti, da se ta svet na javni dražbi proda in izkupilo po razmerju solastnine med tožencem in tožiteljem razdeli. —

Iz dejanskega stanu je še dalje posneti:

V Ljubljanci nastali otok parc. št. 537/2 in 537/3 k. o. Sv. A. je nesporno lastnina toženčeva; ta otok se je po mnenju zvedenca pred zadnjimi 30 leti povečal v sedANJI obseg in sicer proti levemu bregu Ljubljance; dočim je prej meril $5680 m^2$, meri danes s povečanim svetom ($= 1.251.5$) $1.8195 m^2$. — Desni breg

Ljubljani je ostal od leta 1868 dalje po navedbi obeh strank ozir. mnenja zvedenca isti, levi breg pa leži precej bolj daleč na levo, kajti Ljubljana je na tem bregu izpodjedla in odnesla veliko sveta ter teče sedaj deloma ondi, koder je bila parc. št. 1605 ad K., deloma ondi, koder je bila tožiteljeva parc. št. 1606 ibid., in deloma po parceli št. 1607 toženca; to se pa ni zgodilo naenkrat, ampak polagoma osobito ob nalivih in poplavih in sicer je vsled tega C.-jeva parcela št. 1605 manjša za $2735\ m^2$, tožiteljeva parc. 1606 za $970\ m^2$ in toženčeva parcela 1607 za $1.1240\ m^2$, — a otok je postal na levem bregu večji za $6425\ m^2$.

Toženec predlaga zavrnitev tožbenega zahtevka trdeč, da v tem slučaju ne gre za zapuščeno strugo, tudi ne za svet, ki ga je voda odtrgala in nanese na parcele 1605, 1606 in 1607, kar je nemogoče, ker deroča voda dotični svet odplavlja naprej, marveč opraviti je z »insula in flumine nata«; ta otok nastal je pa že leta 1862 iz naplavljenega sveta od Vrhnike sem. — Tožiteljeve, kakor tudi toženčeve parcele št. 1606 in 1607 ni nič pod vodo, marveč je dotični svet odplavljen in zato je ondi nastopila voda; tedanji lastnik parc. št. 1607 ad K. je vzel otok v last in se je tudi pri kat. arhivu v Ljubljani potrdilo in sicer na predlog občinskega predstojnika; od tačas pa uživa toženec vštevši čas svojih prednikov otok v tem obsegu kakor sedaj t. j. v zarastlem delu, torej že 30 in 40 let in si ga je že priposestoval; da zarastli del otoka obstoja že več nego 30 let, izhaja iz kakovosti in starosti na tem delu rastočega drevja in višine otoka, ki se vsled naplavlave le v dolgem času more tako razviti. Ne glede na to da je pa postal toženec na podlagi zemljiškoknjižnega stanja »optima fide« lastnik celega spornega otoka, kajti pri napravi novih zemljiških knjig se ni nihče oglasil s svojimi dozdevnimi pravicami. Parcela št. 537/2 k. o. sv. A., k. koji je prirasel svet, iz katerega se hoče tožnik odškodovati, je bila prej last nekega G. in prednik tožencev J. N. jo je kupil na izvršilni javni dražbi; v dražbenih pogojih pa se ni jamčilo za obseg parcele. — Mapa iz leta 1836 da še ne kaže otoka, vendar pa že ona iz leta 1862. in 1868. v obsegu, kakor je razviden iz zvedenčevega mnenja. —

Iz potrdila kat. mapnega arhiva se konstatuje, da se je obseg otoka do leta 1865. zvečal za 1 oralo 900 □

sežnjev; iz kat. mape leta 1868. je pa razvidna razdelitev tega otoka v dve parceli 537/2 (G.) in 537/3 (občina P.). —

Glasom kupne pogodbe z dne 23. junija 1888 kupil je toženčev prednik parcelo 537/3 k. o. sv. A. od občine P., toženec pa je sprejel od prednika očeta to in še parcelo št. 537/2 ad sv. A. s pogodbo z dne 5. novembra 1896; toženčev prednik pa je kupil parcelo št. 537/2 ad sv. A., kateri je bil lastnik od leta 1862 G., na dražbi leta 1889. —

Po podatkih lokalnega ogleda je ves otok zarastel; koder je bil včasih levi breg Ljubljane, je videti nekoliko rupe, ki je bila deloma, ker je ravno deževalo, napolnjena z vodo; na priraslem delu otoka je več dreves do 8 m visokih; desni breg Ljubljane je videti nekoliko nižji nego otok, levi pa mnogo višji in ravno ondi se je zajedla Ljubljana v travnik spornih strank ter odplavlja zemljo dalje; vsled močnega toka in ker leži otok vstric parcelam spornih strank, je izključeno, da bi voda odkladala odtrgano zemljo pri otoku. —

Večina zaslišanih prič potrdi, da je otok tako obsežen, kakor danes, že 30 let; zvišal se je v teku časa z naplavi iz gornjih krajev Ljubljane in po vsem prostoru se je paslo že pred tremi leti. —

Zvedenec — agrarni inspektor — je premeril sedanji in prejšnji obseg otoka in prirastek ter dognal, da je postal otok na obeh bregovih večji. Parcele spornih strank so se zmanjšale; otok se je pa tudi vsled preplavov zdatno zvišal; po rasti dreves soditi je moral imeti otok pred 30. leti iste dimenzije, kakor danes. — Sporni svet ni ločen od prvotnega otoka, marveč moli v ves otok samo jezik, ki pa še nikakor ne razdeli vsega otoka v dva dela. —

Prva in druga instances sta tožbeni zahtevek zavrnili, ker se je smatral sporni svet za »alluvio« toženčevega otoka, a ne, kakor je tožitelj mislil, za »alveus derelictus.« Pravijo namreč razlogi:

Iz celega stvarnega položaja izhaja zelo jasno, da v tem slučaju o zapuščeni strugi ne more biti nobenega govora in nima tožbeni zahtevek nobene podlage ne glede na to, imali toženec kako pravico do spornega sveta, ki je v njegovi oblasti, ali ne.

Tukaj gre za priplavino (alluvio) k otoku, ki je nesporno toženčeva last in je torej tudi sporni svet po §-u 411 o. d. z. toženčeva lastnina. Ako bi pa tudi res bil ves otok ločen po predmetni rupi v samostojna dela, tedaj bi se mogel sporni svet upoštevati le kot nov otok, glede katerega bi se smelo ne glede na vprašanje, ali si ga je že toženec priposestvoval, uporabljati edino le določilo §-a 407 o. d. z. Tožnik A. pa niti sam ne opira svoje zahteve na navedeno zakonito določilo, marveč je stavil odškodbeni zahtevak v zmislu §-a 409 o. d. z. tako, da bi se tožiteljevemu zahtevku tudi v slučaju resničnosti njegove trditve ne moglo ugoditi.

C. kr. najvišje sodišče je z razsodbo z dne 10. marca 1904 št. 2012 vsled revizije tožitelja razsodbo nižjih sodišč potrdilo iz nastopnih razlogov:

Tožitelj A. opira svoj zahtevak na dejstvo, da mu pristojna po §-u 409 o. d. z. kot oškodovanemu lastniku zemljišča povračilo iz zapuščene struge, ker se je s tem, da je Ljubljana v njenem toku breg na strani tožitelja odplavila, povečšal v reki nastali otok, ki je nesporna last toženčeva, le vsled spremenjenega toka reke. Vendar je razprava dognala, da se je otok, ki je nastal v dobi od leta 1826 do l. 1862, na ta način povečšal, da se je z višjih mest blato nižje spuščalo in se otoku prileglo, vsled česar se je otok čimdalje bolj zvišal in se po času dal obdelavati; nasprotno pa je dognano, da se od levega brega, oziroma od zemljišč tožitelja, ki leže ravno vstric otoka, ni moglo nič sveta odnesti na otok in da se toraj otok od te strani ni povečšal.

Uporaba določil §-a 409 o. d. z. pa ima predpogoj, da kaka voda svojo strugo zapusti in po drugi strani teče tako, da nastanejo novi zemljiški kosi, iz kojih zamore oškodovani lastnik sedaj preplavljanega in novo strugo tvorečega zemljišča povračilo zahtevati.

Spremembo vodnega toka in sveta pa je v le-tem slučaju povzročila trajna priplavitev zemlje na otok in pritisek vode na drugo stran in s tem združene naplavi zemljišč na tej strani, pri čemer je izprva toženec in s časoma tudi tožitelj trpel precej izdatno zmanjšanje sveta, ob bregovih ležečega. Takšnega polagoma se vršečega premikanja pa ni moči spraviti pod pojem

»zapuščene struge,« marveč je to smatrati za priplavino v zmislu §-a 411 o. d. z., ki tvori iz priplavljene zemlje naravni prirastek obrežja, na kojem se priplavina vrši. Ako se pri tem voda na drugo stran stisne in tako lastnikom obrežja škoda dela, še nikakor ni utemeljena odškodninska zahteva na strani sosednih lastnikov.

Revizija, sloneča na nepravilni pravni presoji, še tudi uveljavlja, da svet, iz katerega se odškodnina zahteva, ni spojen s prejšnjim otokom (parc. 537/2 in 537/3), marveč da je ločen od otoka po nekaki dolini ali »votlini«, skozi katero voda teče, da torej označenega sveta ni imeti za priplavino. To pa nasprotuje lokalnemu ogledu, po katerem je svet na gorenji strani z otokom zvezan, dočim izpovedbe že zaslišanih prič in po novih pričah ponujeni dokaz o tem, da po tej dolini vedno voda teče, ki zemljišče od otoka loči, ne utegnejo nasprotno tega dognati, kar se je že ugotovilo po ogledu, namreč, da sporna zemlja od prvotnega otoka ni ločena, ampak da dolina le na spodnji strani nekako v podobi jezika v otok sega, ne da bi ga razdelila v dva kosa. Sploh pa bi ta okolnost imela le pomen, ako bi šlo za svet, koji bi se bil odnesel od poškodovanega obrežja na otok; to pa se ni moglo zgoditi vsled krajevn e, lege kakor dognano v lokalnem ogledu.

V reviziji poudarjene pomankljivosti postopanja pa tudi radi tega niso pomenljive, ker, ako bi se hotelo s tem dokazati, da prepirni svet ne visi skupaj s prejšnjim otokom, bi se moralo omeniti, da je nastal v zmislu §-a 407 o. d. z. nov otok. Tožbeni zahtevak pa nima v mislih uporabe §-a 407 o. d. z., ki ustanovlja čisto druga načela, nego § 409 o. d. z. Tožitelj se vpira izrecno na določila §-a 409 o. d. z., koja pa tu ne veljajo, ker sta nižji sodišči popolnoma zakonito razsodili, da v tem slučaju ne more biti govora o zapuščeni strugi.

K. W.

b) Reverz, s katerim se lastnik kakega zemljišča odreče pravici do povračila za škodo po vodi in druge okvare po plovbi ali povodnji, je možno vknjižiti le tedaj, ako se v njem navede najvišja svota, do katere sega zaveza za slučaj, ako se ne izpolni z odpovedjo prevzeta dolžnost (§ 14 obč. zem. zak.) — Ako se v prošnji ne navedejo iste stvarne pravice in bremena, ki naj bi bile predmet vknjižbe, ji ni moči ugoditi.

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je s sklepom z dne 4. novembra 1902 dnev. šte. 511/2 v zmislu §-a 94 odst. 3 in 4 zemlj. zak. zavrnilo prošnjo c. kr. finančne prokurature kot zakonite zastopnice c. kr. erarja za vknjižbo pravice iz reverza pri zemljišču vlož. šte. 10 kat. obč. S.

Razlogi.

Razsoja te prošnje je zavisna od presoje in rešitve vprašanja, kake pravne veljave je reverz, na čigar podlagi se vknjižba zahteva, ter kake pravice in zaveze so se v njem ustanovile. Po vsebini reverza se je med c. kr. erarjem in med posestnikom J. M. v bistvu dogovorilo nastopno:

1.) J. M. se je odrekel pravici do odškodbe za škodo po vodi in druge okvare po plovbi ali po povodnji; 2.) prevzel je zavezo, da povrne vso škodo, ki bi vsled naprave in obrata nastala erarju glede ribolovne pravice, katera mu pristojna v potoku K.; 3.) dovolil je, da se sme hoditi po dozdevno njegovem obrežju, ako erar izvršuje ribolovno pravico; 4.) erar si je pridržal ribolovno pravico v rakah, katere napravi J. M. za pritok in odtok vode. —

Pri pregledu posameznih točk pogodbe se je nastopno pokazalo:

Ad 1.) Skoraj ni možno dvomiti, da vprašljiva odpoved glede zahtevka odškodbe ni niti zemljiška služnost, niti kako realno breme.¹⁾ Vsekakor pa vsebuje omejitev lastnine, kajti k isti obilnosti pravic, iz katerih je sestavljena lastninska pravica, spada gotovo tudi lastnikova pravica, da sme zahtevati odškod-

¹⁾ Glej Sturm »Ueber das Wesen der Baureverse«, Gerichts-Zeitung šte. 3. I. 1903.

nino, ako se njegovi lastnini krivično dela škoda. Pravica do odškodbe je tedaj le nekak izvirek lastninske pravice, in če se ta omeji, je to omejitev lastnine.

Utegnilo bi se trditi, da se more takšna omejitev lastnine vpisati v zemljiško knjigo s pomočjo zaznambe v zmislu §-a 20 zemlj. zak., pri čemer se bi bilo ozirati le na prednostno načelo. Ta nazor bi tudi na videz podpiralo besedilo dekreta dvorne pisarne z dne 27. aprila 1820 šte. 1660 zb. pr. zak., ki je izdan na vsa deželna oblastva ter strogo nalaga vsem, c. kr. dvorni pisarnici podrejenim oblastvom, pod odgovornostjo dotičnih uradnikov, skrbeti za to, da se reverzi, katere izdajo hišni ali zemljiški posestniki uradu za vodne stavbe ali kakim drugim javnim oblastvom, in vse pri tem sklenjene zaveze vselej nemudoma vpišejo v dotične deželne in zemljiške knjige.

Temu nasproti je pa uvaževati, da bi se navedeni dekret zamogel upoštevati k večjemu kot instrukcija za erarska podjetja in oblastva. Gotovo je le-tem skrbeti, da se vprašljive zaveze vknjižijo, vendar se mora to izvršiti na način, katerega predpisuje in trpi zakon. Nikakor pa ni imel navedeni dekret tega namena, kako premembo povzročiti v materialnem pravu ali pa dati zemljiškoknjižnemu sodniku vezljiva navodila glede knjižnega vpisa. Ob nasprotnem mnenju bi bilo vsaj priznati, da je vprašljivi dekret razveljavljen po členu IV. obč. zemljiškega zakona.

Glede na to, da se ne da združiti z državnimi napravami, ako se imovinski predmeti trajno podvržejo ali odtegnejo prostemu prometu za vse bodoče čase, je tudi tendenca materialno pravnih določil našega zasebnega prava ta, da se lastnina, ki je itak podvržena mnogobrojnim utesnitvam, ohrani prometu prosta od neprestanih omejitev. Zato je prišlo v praksi s pripomočjo judikature vrhovnega sodišča do nazora, da zamorejo le take omejitve lastnine tvoriti predmet zemljiškoknjižnega vpisa, katerim pristojna bistvo stvarnih pravic ali glede katerih zakon izrecno dopušča, da se jim podeli s knjižnim vpisom absolutna veljava, kakor predkupna, rešilnokupna in rabokupna pravica. Nobenega teh pogojev ni v tem slučaju. Knjižna zaznamba vprašljive odpovedi je pa po §-u 20 zem. zak. zato nedopustna, ker tu ne gre niti za kako pravno posledico, ki bi bila uteme-

ljena v predpisih zemljiškega zakona ali civilnega pravnega reda, niti za poočitbo kakega zasebnega razmerja.

Vprašljivi reverz bi torej glede ravno pretresanega odstavka mogel biti veljaven le toliko, kolikor velja obligatorna zaveza med pogodniki sploh, a proti tretjim osebam pa ne bi mogel niti z vpisom vstvariti nikake stvarne ali absolutne pravice in je radi tega njega zemljiškoknjižni vpis nedopusten.

Le s pomočjo §-a 14 zem. zak. se bi večkrat omenjena odpoved dala spraviti v okvir po zemljiškem zakonu urejenega formalnega prava. V tem slučaju bi morala biti združena z listino o zastavnopravni dovolitvi. Ker se je J. M. odrekel pravici do odškodbe za škodo po vodi, ki bi mogla nastati na njegovi vodni zgradbi, bi bilo moči vrednost vodne zgradbe vzeti na najvišji znesek, do katerega je J. M. odgovoren. Potemtakem pa bi moral reverz obsegati razen odpovedi tudi dovolitev zastavne pravice te vsebine, da J. M. dovoli vknjižbo zastavne pravice do omenjenega najvišjega zneska na svojem zemljišču v korist c. kr. erarja v zavarovanje njega povračilnih terjatev, ki bi nastale, ako se ne bi izpolnjevale prevzete dolžnosti. Na ta način bi bilo možno ustvariti absolutno pravo, ki bi bilo veljavno nasproti vsakemu pridobitelju zemljišča.

Ad 2.) Zemljiškoknjižni vpis zaveze J. M. glede odškodbe bi bil možen pač le v obliki pridobitve zastavne pravice. Če pa je terjatve, ki nastanejo iz naslova odškodbe, zastavno pravno zavarovati, treba je v listini, na podlagi katere se naj bi zvršil vpis, ali vsaj v prošnji sami navesti kak najvišji znesek, do katerega sega kredit ali odgovornost (§-a 14 zem. zak.). Na to pa stranki pri izdaji reverza sploh nista mislili. V prošnji se niti ne omeni, če se želi pridobitev zastavne pravice. Ker nedostajajo pogoji §-a 14 zem. zak., je izključena dovolitev vknjižbe ali predznambe zastavne pravice.

Ad 3.) Naj bi bil pravi nazor, da ni nikak razlog zavrnitve, če se ni formalno korektno stavila prošnja za vknjižbo, če je le vpis utemeljen po vsebini dotične listine. Vendar tega načela se je trdno držati, da treba v prošnji navesti vsaj kakovost pravice, ki se naj bi vpisala, n. pr. lastninska pravica, služnost ali zastavna pravica itd., da ne pride zemljiškoknjižni sodnik v na-

sprotje s predpisom §-a 96 zem. zak., po katerem se več ali kaj drugega, kakor kar je stranka zahtevala, ne sme dovoliti.

Prošnja, v kateri se, kakor tukaj, zahteva edino le vknjižba iz reverza pristojećih pravic, skladala se bi k večjemu s stanjem zakonodajstva v času, preden je stopil zemljiškoknjižni zakon v moč, nikakor pa ne ustreza predpisom slednjega. Že iz tega razloga samega bilo bi prošnjo zavrniti, ker mora sodnik vendar natanko vedeti, kako pravico hoče stranka vpisati v zemljiško knjigo. Kako pa naj bi on to vedel, ko niti strankama samima, kakor je razvideti iz sestave predmetnega reverza, ni popolnoma jasno, kake pravice sta hoteli ustanoviti z reverzom.

Potem, ko je bil govor o dveh različnih pravnih razmerah, navaja se v pogodbenem členu pod številko 3) navidezna služnost (§ 479 obč. drž. zak.) Če zahteva prosilka vpis tudi te služnosti, ne more tega sodišče vedeti pri najboljši volji, in ker se noče pregrešiti zoper predpis §-a 96 zem. zak., ne preostaja drugega kakor zavrnitev prošnje.

Ad 4.) To, kar se je navedlo pod št. 3), velja tudi glede pridržka ribolovne pravice. Vprašati se pa bi bilo tu, ali ni glede na §§ 5 in 9 zadnji odst. zakona z dne 18. avgusta 1888 št. 16 dež. zak. za Kranjsko iz leta 1809 nedopusten vpis ribolovne pravice kot obligatornega pravnega razmerja?

Razen teh posebnih razlogov zavrnitve pa je omeniti še nekega splošnega razloga.

V reverzu, na čigar podlagi se zahteva vpis, navajajo se le dajatve, oziroma dolžnosti, katere je J. M. prevzel. Le-ta se je odrekel zelo važnim pravicam. Kako vrednost obsega odpoved glede pravice do odškodbe za škodo po vodi in plovbi, je očitno razvideti iz določb §§-ov 25—43 zakona z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak., ki urejuje postopanje pri škodi po plovbi. H kakemu povratnemu odplačilu se je pa zavezal c. kr. erar? Iz reverza ni nikakor posneti, v čem bi obstalo erarjevo vračilo.

Kakor je razvideti iz vsebine reverza, obsega ta darilno odpoved pravic na strani J. M-a. Za darilne pogodbe brez dejanske izročitve — o kaki izročitvi ni moči tukaj govoriti tudi tedaj, če bi se sklicevalo na § 1444 obč. drž. zak. — je pa potrebna notarska oblika po §-u 1 zakona z dne 25. julija 1871 drž. zak. številka 76.

Ker večkrat omenjeni reverz ne ustreza tudi temu predpisu, je bilo prošnjo zavriniti tudi po §-u 26 zem. zak. —

Rekurzu c. kr. finančne prokurature, v katerem se je poudarjalo, da je smatrati zgoraj v razlogih prvega sodnika pod št. 1) navedeno odpoved za realno breme, proti čigar vknjižbi ni bilo nikoli nikakega zadržka, je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani kot rekuržno sodišče s sklepom z dne 15. decembra 1902 R III 248/2-1 ugodilo in na podlagi reverza z dne 12. oktobra 1902 dovolilo pri zemljišču J. M-a, vknjižbo c. kr. erarju temeljem navedenega reverza pristoječih pravic.

Razlogi.

Podlaga predmetni zemljiškoknjižni prošnji je reverz z dne 12. oktobra 1902, katerega je izdal J. M. c. kr. erarju o priliki zgradbe vodne žage itd. S tem reverzom, ki obsega vse, kar zahteva § 32 zem. zak., je J. M.:

1. za se in svoje posestne naslednike se odrekel vsem pravicam do odškodbe za škodo po vodi in druge okvare, ki bi mogle nastati na vodni žagi, kovačnici, mlinu, jezu in na rakah za pritok in odtok vode, bodisi da izvršuje plovje v potoku K. erar sam ali pa z njega dovolitvijo kak zasebnik; 2. se zavezal, te vodne naprave tako zgraditi in izvrševati, da se voda v potoku K. (pod zavezo povračila škode) ne onečisti in se ne krati ribolovna pravica c. kr. erarja na omenjenem potoku; 3. c. kr. erarju v to svrho, da zvršuje tudi v rakah, ki se napravijo, ribolovno pravico — kar je J. M. še izrečno priznal —, dovolil, da se sme neodplačno hoditi po obeh obrežjih ob rakah.

Iz teh določil reverza je sklepati:

Ad 1.) da mora vsakočasni lastnik napominanega zemljišča, oziroma zgradeb in naprav, ki se, zvrše v korist erarja, za stran te nepremičnine nekaj — namreč v reverzu označeno škodo — trpeti; *ad 3.)* da pristojna erarju, oziroma njegovim organom pravica, da se o priliki vršitve ribolovne pravice, katero ima po zakonu (§-a 5 dež. zak. za Kranjsko z dne 18. avgusta 1888 št. 16 ex 1890) tudi v rakah za pritok in odtok, sme neodplačno hoditi (§ 42 navedenega zakona) po obeh obrežjih ob rakah. — V obeh teh slučajih gre tedaj za služnost v

zmislu §-a 472 obč. drž. zak., kajti v obeh teh slučajih je lastnik zavezan komu drugemu v korist zastran svoje reči nekaj trpeti.

Ad 2.) Tu se je dogovorila neka zaveza glede gotovih dajatev, ki je z napominanim zemljiščem oziroma zgradbami in napravami kot breme združena na ta način, da je vsakočasni lastnik teh nepremičnin zavezan opraviti te dajatve. To je pa bistvo stvarnih pravic v zmislu §-a 307 obč. drž. zak. in ker so te, kakor tudi napominane služnosti po §§-ih 9 in 12 zem. zak. predmet vpisa v javno knjigo, ni nobenega zadržka proti zemljiškoknjžnemu zavarovanju, katero je izvršiti po predpisu §-a 5 zem. zak., in je bilo radi tega rekurzu ugoditi. —

Proti temu sklepu rekurznega sodišča je J. M. vložil revizijski rekurz, v katerem je navajal nastopno:

Iz izpodbijanega sklepa ni razvidno in se vsaj iz sestave dovoljujoče rešitve, na katero je voditelj zemljiških knjig vezan, ne da posneti, kake pravice naj se vpišejo v zemljiško knjigo (§ 9, odst. 3, inštr. k zem. zak.). Po le-tej določbi odst. 2 se sodišče, izbiraje izraze, ne sme oddaljiti od zakonitih označeb pravic, katere je vpisati v zemljiško knjigo, in s tem je implicite rečeno, da mora sodišče v dovoljujočem sklepu natanko navesti pravice, ki se naj vpišejo. Enako določata §§-a 9, 98 zem. zak. Tem predpisom ne ustreza izpodbijani sklep.

Nazoru rekurznega sodišča ni v tem pritrditi, da je smatrati odpoved glede pravic do odškodbe za škodo po vodi i. t. d. za služnost ter zavezo, ki je označena v razlogih prvega sodnika pod št. 2), za stvarno pravico, ne da bi bila le-ta natančneje zaznamovana, dasi zasebno pravo pozna le gotove stvarne pravice.

Za razsojo, če gre za kako služnost ali ne, ni merodajna določba § 472 obč. drž. zak. Kakor je teoretično priznано, ni definicija §-a 472 povsem prikladna, kajti prilega se vsaki pravici na tuje reči. Tako mora na pr. pri ročni zastavi lastnik zastran svoje reči v korist upnika nekaj — namreč hrambo po upniku — trpeti, in vendar se ne more trditi, da je dopustitev hrambe smatrati za služnost. Ravno tako je z dopustitvijo poškodbe.

Pri služnostni pravici je bistven znak pravica do rabe ali prepovedi. Če mora lastnik zastran svoje reči kaj trpeti, mora drugi (služnostni upravičenec) biti upravičen, da sme kako

dejanje, ki mu je koristno, zvršiti na služni reči, tedaj tujo reč rabiti. Da bi pa tukaj pristojala c. kr. erarju kaka pravica rabe lastnine J. M-a, ne more biti govora pri vprašljivi odpovedi glede pravice do odškodbe. Stvar ni taka, da bi c. kr. erar hotel rabiti vodno žago, kovačnico etc., ampak nasprotno J. M. hoče rabiti erarsko vodo. Kvečjemu je J. M. nasproti erarju pridobil služnost.

C. kr. vrhovno sodišče je s sklepom od 27. januarja l. 1903 št. 1205 revizijskemu rekurzu ugodilo ter sklep prvega sodišča iz njegovih, v bistvu prikladnih razlogov obnovilo, ker dotična knjižna prošnja ne ustreza določilom §-a 9 obč. zem. zak., kajti niti v prošnji, niti v reverzu, ki ji je podlaga, niso navedene iste stvarne pravice ali bremena, katere naj bi bile predmet knjižnemu vpisu; nikakor pa ne gre, da bi se iste ustanovile šele potom sodne, izpodbitne interpretacije, tem manj, ker tudi iste določbe vprašljivega reverza, ki merijo na služnost pešpota in zastavno pravico, ne ustrezajo predpisom §-ov 12 oziroma 14 obč. zem. zak., kajti pogreša se v njih kar možno natanka navedba vsebine in obsega dotične služnosti, kakor tudi po številkah določena denarna svota, ki se naj bi zavarovala z zastavno pravico.

H. Sturm.

c) Pristojnost okrajnih sodišč, kadar presega tožbeni predmet vrednost 1000 K (§-a 56, 60 jur. n.).

A je vložila na okr. sodišči v Tolminu tožbo zoper B radi priznanja lastninske pravice do hiše in barake, nahajajočih se v vlož. št. 108 kat. obč. O. Tožiteljica ni navedla vrednosti tožbenega predmeta ter je le pristavila koncem tožbe: »Pravni interes na tej pravdi znaša za me 1000 K.«

Okr. sodišče v Tolminu je nato s sklepom dne 11. dec. C 133 3-1 proglasilo za nepristojno iz naslednjih razlogov:

Tožiteljica zahteva naj se razsodi: I. Toženec je dolžan priznati, da je tožiteljica edina in izključna lastnica zemljišč in stavb v vl. št. 108 ad Obloke. II. Toženec je dolžan izročiti tožiteljici posest vseh zgoraj navedenih nepremičnin ter vzdržati se vsakega nadaljnjega motenja tožiteljice v izvrševanju nje lastninske pravice in posesti do prej navedenih predmetov.

Tožiteljica izjavlja, da znaša nje pravni interes v tej pravdi 1000 K.

Toženec je prigovarjal, predno se je spustil v meritorno razpravljanje, stvarno nepristojnost okr. sodišča, češ, da je tožbeni predmet vreden več nego 1000 K in ker ni stavila tožiteljica v zmislu jur. n. alternativnega zahtevka za 1000 K.

Tožiteljica je trdila, da je smatrati tožbo za ugotovitev pravnega razmerja, obstoječega med njo in tožencem, in na zahtevek, naj se zabrani tožencu po ugotovljenem tem razmerju vtikati se v njene lastninske pravice, vsled česar veljaj glede pristojnosti tega sodišča drugi odst. § 56 j. n. in zadnji odst. §-a 60 j. n.

Sodišče pa ne more pritrditi temu mnenju tožiteljice, nego smatra tožbeni zahtevek naperjen na priznanje lastninske pravice tam navedenih predmetov od strani toženca in na njih izročitev v posest tožiteljice, kajti le to se posnema iz vsebine tožbenega zahtevka.

Radi tega in ker je tožiteljica priznala, da ima tožbeni predmet višjo vrednost od 1000 K, ne da bi bila stavila alternativni zahtevek za ta znak v zmislu §-a 56 j. n., je moralo izreči to sodišče v zmislu §-ov 43, 49, odst. 1, j. n., da je nepristojno za razsojevanje o tem tožbenem zahtevku.

Na rekurz tožiteljice je okrožno sodišče v Gorici s sklepom dne 30. decembra 1903 R III. 170/3-1 razveljavilo zgoraj navedeni sklep ter ukazalo prvemu sodniku, da razpiše glavno razpravo ter »in merito« sodi brez ozira na razlog nepristojnosti v izpodbijanem sklepu.

Razlogi.

Ako se tožitelj ne izreče pripravljenega sprejeti namesto zahtevane reči določeno vsoto denarja ali ako isti ne stavi alternativne zahteve (§ 56, odst. 1 j. n.), potem mora v tožbi navesti vrednost ne v denarnem znesku obstoječega spornega predmeta (§ 56, odst. 2. j. n.).

V letem slučaju je tožiteljica v tožbi izjavila, da znaša pravni interes na tej pravdi za njo 1000 K in s tem je navedena vrednost spornega predmeta. Ta v tožbi navedena vrednost spornega predmeta pa je vsled §-a 60, odst. 4 j. n. glede na pristojnost obvezna tako za sodišče, kakor za nasprotnika. To-

ženec nima torej proti temu nikakega ugovora in sodnik se ne sme ozirati na tak ugovor.

Rekurzu je radi tega bilo ugoditi ter razveljaviti izpodbijani sklep in naložiti prvemu sodniku, kakor je navedeno v dispozitivnem delu.

Na revizijski rekurz toženca je c. kr. vrhovno sodišče z odločbo dne 1. marca 1904 št. 2197 potrdilo odločbo druge inštanice iz v glavnem utemeljenih njenih razlogov.

d) Novac za izdržanje odregjen po oporučitelju na korist neke osebe jeste zapis, te nije izuzet od ovrhe (§ 291 O. R.).

Tjerajući vjerovnik R. zatražio je protiv obvezanika S. na temelju presude i za utjerivanje izvršive tražbine u iznosu kr. 145 : 46, sa kamatama od 6% od 5. dicembra 1900 ovrhu pljenitbom i doznačenjem u svrhu utjeravanja novčane tražbine, što pristoji obvezaniku na osnovu nasljedne uručbenice ddo. 28. septembra 1902 u ime zapisa u iznosu kr. 48 na mjesec, protiv dotičnih baštinka S. S.

Prvostepeni sud zaključkom 15. januara 1904 E 29/4/1 nije udovoljio prijedlogu, jere da se radi o novcu za izdržanje, što pristoji obvezaniku iz zaklade podignute naredbom posljednje volje, te o zapisu izuzetom od ovrhe (§ 291 br. 1 O. R.).

Utočni sud zaključkom 10. februara 1904 R IV. 13/4/2 primio je utok tjerajućeg vjerovnika i udovoljio prijedlogu iz razloga:

Ne može se pristat uz prvog sudca, da novac za izdržanje odregjen na korist obvezanika po pok. S. pripada ovomu na temelju zaklade.

Za ustanovljenje zaklade iziskuje se odregjenje stanovitog dohodka da se poluči neku trajnu svrhu opće koristi ili da se uzdržavaju neke osebe (§ 646 o. g. z.), te je potreban zakonski propis koji priznaje toj imovini jurističku osobnost.

U upitnom slučaju manjka odregjenje sa strane oporučiteljice, da stanovita glavnica ima da uzdržava trajno neke osebe, a manjka i odobrenje političke oblasti. Radi se dakle o zapisu izdržanja, koji se ali ne temelji na zakonskom propisu, i pošto

ne postoji nit slučaj zaklade niti bud kakav ini naveden u §-u 291 O. R., ne ima mjesta uporabi ovog §-a.

Proizlazeć iz uručbenice ddo. 28. septembra 1902, da obvezaniku pripada tražbina od kr. 48 s pram baštinika pok. S., imala se dozvoliti zatražena ovrha, pošto se temelji na jednom ovršnom naslovu, dočim uvjeti postavljeni od oporučiteljice ne mogu vjerovnikom zapisovnika oteti prava, da se osjeguraju i naplate na zapis. Zabrana prodaje i ovrhe, naregijene po oporučiteljici, ima za posljedicu, da obvezanik gubi osobnu sposobnost prodaje i zaloga al nemože, da ragja zakonski propis, kojim se uzimlje vjerovnikom, koji temelje svoje pravo na inom naslovu a ne na rečenoj oporuci, pravo koje se temelji na općem zakonu, da se naplate na tražbini, što no pripada obvezaniku.

U ovom pako stepenu ne može se uzeti u obzir zaprijetjem od pokojnice gubitak zapisa u slučaju prodaje il opterećenja.

Kad bi se pomenuto doznačenje i htjelo smatrati kao tražbinu na hranu, koja so temelji na zakonskom propisu i to gledom na §§ 773 i 795 o. g. z., imala bi se unatoč tome dozvoliti zatražena ovrha, jere § 291, br. 2 O. R. bavi se iznimnim ovršnim slučajem, pa s toga obvezanik imao bi dokazati, da nije sposoban, da zaragjuje i da je prinugjen da žive pomenutim novcem za izdržanje, i pošto po §-u 55, II. st. O. R. nije dopušteno preslušanje stranaka u svrhu riješenja prijedloga za dozvolu ovrhe, slobodno je obvezaniku, u slučaju da dokaže svoju nesposobnost za zaradu, da pita obustavu ovrhe.

Vrhovno sudište svojim zaključkom od 1. marta 1904, br. 3010 nije udovoljilo previdnom utoku i potrdilo je utočni zaključak iz razloga u ovom napomenutim. —ršk—

Kazensko pravo.

K uporabi §-a 459. k. pr. r.

Okrajno sodišče v T. je z razsodbo z dne 13. avgusta 1903 razsodilo, da je Maksimilijan B. kriv prestopka poskušene tatvine po §-ih 8 in 460 k. z. ter ga je po §-u 460 k. z. z uporabo §-a 266 k. z. obsodilo na 12 ur zapora. Proti tej razsodbi je vložila c. kr. generalna prokuratura ničnostno

pritožbo v obrambo zakona in c. kr. najvišji sodni dvor kot kasacijski dvor je z rzsodbo z dne 3. februvarja 1904 št. 1470 za pravo spoznal:

Z rzsodbo c. kr. okrajnega sodišča v T. z dne 13. avgusta 1903 se je kršil zakon, rzsodba se razveljavi, in kazenska stvar vrne okrajnemu sodišču v zopetno razpravo in razsojo.

Razlogi.

Maksimilijan B. se pri glavni razpravi dne 13. avgusta 1903 ni zglasil, dasi je bil nanjo pravilno pozvan. Okrajno sodišče je izreklo zgoraj navedeno rzsodbo v njegovi odsotnosti. Ob-sodba je stopila v pravno moč, in Maksimilijan B. je naloženo mu kazen prestal.

Toda zoper materialno pravilnost in zakonitost rzsodbe govore važni pomisleki.

Rzsodba navaja, da je Maksimilijan B. v vodi M., v kateri ima Franc R. pravico ribe loviti, s trnkom ribaril; in ta dejanski stan smatra za prestopok poskušene tatvine. V razlogih se opira rzsodba edino le na orožniško ovadbo. Lahko da objektivni dejanski stan ni dvomljiv; toda zbok difamujočega značaja je bilo pri predmetnem deliktu subjektivno stran natančneje pre-iskati. Pred vsem je bilo zaslišati obtoženca samega; potrebno prisilno sredstvo je nudil sodniku § 455 k. pr. r.

V toliko je postopanje v formalnem obziru pomankljivo, in je to pomankljivost vsaj deloma obtoženec v svoji indolenci sam zakrivil. Če se je hotelo priti do v pravnem obziru ugo-vora prostega krivdoreka, je bilo treba hudoben naklep, ki znači tatvino, izrečno ugotoviti.

Ribe ni Maksimilijan B. nobene odnesel, in iz rzsodbe ni posneti, se je li obtoženec zavedal, da sega v tuje premoženjske pravice, in je li ravnal v namenu, pridobiti premoženjske koristi. Pač se bere v tenorju rzsodbe, da je Maksimilijan P. »zavoljo svojega dobička« skušal vzeti rib iz posesti Franceta R., a raz-logov za ta izrek ni navedenih, in vendar so taki razlogi že zaradi očitvidno le neznatne vrednosti predmeta neohodno potrebni. Zato pa je rzsodba, če že ni naravnost pravomotna, vsaj v zmislu §-a 281 št. 5 k. pr. r. nična, kajti nedostaje razlogov za izrek o odločujočih dejanskih rečeh.

V zmislu §-a 33 k. pr. r. stavljenemu predlogu c. kr. generalne prokurature je bilo torej po §-u 292 k. pr. r. ugoditi in kakor zgoraj navedeno razsoditi, in to tembolj, ker bi nastopile za obsojenca, ako bi ostala razsodba neovržena, še mnogo občutnejše posledice, izvirajoče iz obsodbe zaradi difamujočega delikta.

Dr. Rogina.

LISTEK.

Reforma v justici?

Zares hvale vredno početje, ako se tudi pri nas v Avstriji na to dela, da bi se prenaredil staroslavni in starodavni obč. drž. zakonik; ni dvoma, da je reformator, velezaslužni tolmač tega našega zakonika dr. Jos. Unger — pravi mož, kojemu se je poverilo predsedništvo v začasnem odboru za prireditev novih dodatnih zakonov. Znano je, da se hoče reformo uvesti potom »novel«, in ker ni pričakovati glede na raznovrstne težave in zapreke v naši državni skupini, da bi se izvršila čisto nova redakcija omenjenega zakonika v pol stoletju, tudi ni nasprotovati načelu, kako se naj reforma faktično izvede.

Tudi slovanski državljani pozdravljajo Ungerjevo idejo simpatično, in sestava provizornega odbora že tudi kaže, da se bo slovanska individualnost pri novi ureditvi zakona zelo upoštevala; imeni odbornikov dr. Randa in Madeyski jamčita sijajno za to, da se bodo bogati viri slovanskega pravosodstva na korist celote uporabljali pri sestavi novega suplementa k obč. drž. zakoniku.

Povsem umestno bo tudi, kar je justična uprava tudi že sedaj poudarjala, da se sestavi veliki, nekakšen centralni odbor, v kojem bodo zastopani različni stanovi, korporacije, sploh vsi merodajni faktorji, ki so poklicani sodelovati pri tako važnem podjetju. Pričakovati smemo tudi mi Slovenci, da se nam odkaže v tej skupini delavcev za dobro reformo zakona primerno mesto; saj je znano, da se ravno na slovenski zemlji rodijo